

FRANJE

Mededelingen uit de Secties "Snellen" en "Ter Haar" van de Nederlandse
Entomologische Vereniging

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt tweemaal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglereella* door Sjaak Koster

Redactie: de besturen van de secties Snellen en Ter Haar.

Redactie-adres: Maurice Franssen, van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 JA Wageningen.

T: 0317-422940, E: fransseq@xs4all.nl.

Bestuur sectie Snellen:

E-mail: snellen@nev.nl

voorzitter: Tymo Muus, K.J. Blokstraat 47, 8384 EV Wilhelminoord. T: 06-20358505.

secretaris: Violet Middelman, Minstreeppad 79, 3766 BS Soest. T: 06-11268833

penningmeester: Remco Vos, Minstreeppad 79, 3766 BS Soest.

lid: Jurriën van Deijk, Molenbeekstraat 23, 6871 WX Renkum.

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Klaas Kaag, Kofstraat 14, 1784 RP Den Helder. T: 0223-630144,

E: klaas.kaag@hetnet.nl

secretaris: Maja de Keijzer, Cornelis de Wittstraat 36^e, 3311 GD, Dordrecht.

T: 078-6137704, E: boos@xs4all.nl

penningmeester: Henk Stuurman, Het Dolomiet 15, 8255 BR Swifterbant. T: 0321-841917,

E: henkstuurman@ziggo.nl

lid: Piet van Son, Molenstraat 52, 5051 LH Goirle, tel: 013-5343042.

E: pjaw.vanson@home.nl

lid: Maurice Franssen, van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 JA Wageningen. T: 0317-422940;

E: fransseq@xs4all.nl

Lidmaatschap voor leden van Snellen:

€ 10,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op banknummer (IBAN) NL85 INGB 0006 6797 53 t.n.v. Sectie Snellen in Soest. Dit onder vermelding van ‘Contributie Snellen’ en het jaartal. Foreign members can pay their yearly subscription of € 10.00 at the international banking account number (IBAN)

NL85 INGB 0006 6797 53 in the name of Sectie Snellen in Soest (BIC code INGBNL2A).

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar:

€ 12,- per jaar, IBAN-nummer: NL 36 INGB 0004 3165 51 t.n.v. sectie Ter Haar, Swifterbant, onder vermelding van Contributie ter Haar en het jaartal.

Website NEV: www.nev.nl

Website Snellen: www.sectiesnellen.nl

Website Ter Haar: www.sectieterhaar.com

INHOUD

Voorwoord vanuit het Snellen-bestuur	104
Voorwoord van de voorzitter Ter Haar: Een drukke zomer	107
Henk Stuurman en Maurice Franssen – Jaarrekening en bestuursmededelingen sectie Ter Haar	109
Tymo Muus – Een levende herinnering aan Jacques Wolschrijn	112
Klaas Kaag – Mini-excursies in de Schoorlse Duinen	115
Bert Groothedde – Waarneming van een Roodstreepspanner	118
Klaas Kaag – Excursie Snellen-Ter Haar 2022	118
Cees Gielis – Wespen en ...	119
Charles Naves – Bijzondere gasten in de snackbar	121
Gerrit Tuinstra – De app-groep Sectie Ter Haar	123
Cees Gielis – Spannende verhalen: Kaartje kopen?	129
Paul Kreijger – Vlinders in een ander perspectief – vervolg	131
Bijeenkomst sectie Snellen	133
Bijeenkomst sectie Ter Haar	134
Richtlijnen voor auteurs van Franje	135

Vanuit het Snellen bestuur

Tymo Muus

Nooit eerder heb ik zó lang kunnen genieten van kleurrijk groen langs de weg, langs parken, langs de sloot... waar je ook komt, er is iets gaande. Na eerdere berichtgevingen over lage vlinderaantallen en ontbrekende soorten heb ik een positieve verandering waargenomen ten aanzien van de soorten en de aantallen. Het is misschien wel een hele subtiele aanwijzing dat een aangepast beheer voor veel groenstroken écht positief is voor de vlinderstand. Na enkele jaren al. Mede ook dankzij betrokken instanties en veel deskundigen gaan meer instanties overstag en wordt het beheer beetje bij beetje afgestemd op het nu nog te redden insectenleven. Wereldwijd zijn de insectenpopulaties de afgelopen decennia catastrofaal gekelderde. We zijn er nog lang niet, maar ik blijf nog voorzichtig optimistisch...!

Jacques Wolschrijn
Foto: Heina Dokter

Voor het (h)erkennen van soorten is de wereld overgeleverd aan specialisten, waaronder een groot aantal taxonomen. Er is veel werk te verzetten om onder andere zicht te krijgen op waar welke soorten voorkomen. Er bestaat een reëel gevaar dat we talloze soorten verliezen voordat we de kans krijgen om zelfs maar over hun bestaan te weten te komen! Het begrip biodiversiteit komt dan weer in beeld. In deze Franje staan we stil bij twee bekende namen, die niet meer onder ons zijn, die zich bezighielden met de faunistiek van de micro's.

Tot onze spijt delen wij u mede het overlijden van twee collega's, leden en voor een aantal (hele) goede bekenden: Jacques Wolschrijn (overleden op 6 mei) en Joop Kuchlein (overleden op 6 augustus). Beide waren lid en stonden aan de wieg van Snellen en hebben veel betekend op gebied van de microlepidoptera. Joop was tevens oprichter/voorzitter van de stichting TINEA en bereikte de leeftijd van 93 jaar. Vele natuurliefhebbers hebben Joop gekend in

zijn jarenlange werkzaamheden als een gedreven mens om de wetenschap met betrekking tot de microvlinders te bevorderen en natuurliefhebbers te enthousiasmeren voor de microvlinders in de natuur. Onze gedachten gaan uit naar zijn echtgenote en allen die hem dierbaar waren.

Joop Kuchlein (r) met Ruud Vis tijdens de NEV zomerbijeenkomst in 2007. Foto: Bas Drost.

Ook twee iconische buitenlandse deskundigen, Peter Hättenschwiler en Willi Sauter, zijn niet meer onder ons. Hättenschwiler (op 93-jarige leeftijd overleden), in het bijzonder, stond bekend als specialist op gebied van de zakdragers (Psychidae) en schreef het markante hoofdstuk in het werk *Schmetterlinge und ihre Lebensräume* over deze familie. Ook op de Nederlandse soortenlijst zien we beide namen terug bij de Kleine zandzakdrager: *Dahlica sauteri* Hättenschwiler, beschreven in 1977.

Voorgaande betreft een verlies binnen de wetenschappelijke wereld. Hun plaatsen blijven in veel gevallen leeg, de opvolgers staan lang niet altijd klaar om het werk voort te zetten. Ook de Europese Unie is zich hier intussen van bewust; het daaruit voortvloeiend initiatief verdient in dit stuk aandacht.

Het recent verschenen project *Red List of Taxonomists*, gefinancierd door de Europese Unie, kent een registratieportaal, waar professionals en burgerwetenschappers worden opgeroepen zich te registreren. Dit is een initiatief van de organisatie die de belangrijkste en grootste Europese natuurwetenschappelijke collecties (CETAF) verenigt, de grootste autoriteit op het gebied van de beoordeling van uitstervingrisico's: de International Union for Conservation of Nature (IUCN) en de wetenschappelijke uitgever Pensoft. Het doel is om een database op te bouwen van Europese taxonomie-experts op het gebied van entomologie. De analyse van deze gegevens zal de trends in de beschikbare expertise verhelderen, en zo de basis vormen van belangrijke aanbevelingen voor beleidsmakers om de nodige inspanningen en fondsen toe te wijzen om het werk van taxonomen te ondersteunen en bij te dragen aan de bescherming van de Europese biodiversiteit en daarbuiten. Daarmee is een alarmbel gaan rinkelen – op naar betere tijden.

Aan taxonomen, maar ook ieder die de ambitie heeft zich in de toekomst zijn/haar uren te wijden aan dit vak, verzoek om het project op te zoeken en zich te registreren: <https://red-list-taxonomists.eu>.

Ledenbestand

Wij heten Mirjam Hin en Hans Hollander welkom als nieuwe leden.

Andere mededelingen

Adreswijziging Stichting TINEA.

- De bestuurstaken van TINEA worden overgenomen door Leo Bot en Louis van Deventer. Het correspondentieadres gaat daarom veranderen van J.H. Kuchlein, Reeboklaan 1, 6705 DA te Wageningen naar L.J. Bot, Westerdam 55, 8891 GL Terschelling Midsland. Het mailadres is leobot165@gmail.com.

Waarnemersverslag Noordhollands Duinreservaat 2020

- John van Roosmalen heeft zijn waarnemersverslag gedeeld, die wij voor de liefhebber beschikbaar stellen op de website: <http://sectiesnellen.nl/WaarnemersverslagNHD2020.pdf>. Het verslag bevat veel faunistische hoogtepunten uit het gebied alsook uitvoerige analyses!

Rupsenboek uit Denemarken

- In augustus verscheen het e-boek over de Deense rupsen van Kjeld Brem Sørensen. Het boek is weliswaar Deens maar toont een zeer groot aantal rupsen, zo'n 600 soorten, begeleid door 2400 foto's van eigen hand en aangevuld door tal van collega's. Een zeer groot aantal soorten komen ook voor in Nederland en België en een nuttige bijkomstigheid is dat dit het eerste (?) boek met zowel een groot aantal micro's en macro's! Het is een zwaar bestand (bijna 600MB) en is hier te downloaden: <http://sectiesnellen.nl/sommerfuglelarver.pdf>. Zie hieronder voor een impressie.

Voorwoord voorzitter Ter Haar: Een drukke zomer

Tja, daar zit je dan op de laatste dag voor de deadline als het na een magere augustus toch even een paar dagen mooi weer is. Het is een slechte eigenschap om klusjes tot het laatste moment uit te stellen, maar ik ben er toch weer ingetuind. Iets van billen en blaren geloof ik. Maar genoeg getreurd, want we hebben verder vooral goed nieuws. Ikzelf heb dit jaar best lekker gevliinderd. Het was in het begin even spannend: smeren en op tijd thuis zijn voor de avondklok inging. Het lukte, en er werd ook niet altijd even streng opgetreden tegen vlindersaars, maar toch. Gelukkig bleef het lang koud en toen het eenmaal warmer werd ging ook de avondklok eraf. Eindelijk leuke dingen doen. En de vlinders vonden het ook leuk, getuige de vele leuke waarnemingen die zijn gedaan. De oproep van Erik van Nieukerken om mee te werken aan het ARISE-project van Naturalis is volgens mij ook niet aan dovemansoren gericht geweest. Gelukkig maar. Maar het lijkt erop dat Naturalis zelf een beetje overvallen werd door de toekenning van het project, want de organisatie is nog verre van perfect. We hopen dat er dit najaar, en anders komend voorjaar, iemand wat meer over het project kan vertellen op de vergadering. Het zou ook wel makkelijk zijn als op de vergadering materiaal overgedragen kan worden. Dat scheelt weer heel veel ritjes naar Leiden.

Wat overigens ook tijd vreet zijn rupsen. Een klein beetje aangestoken door Jeroen Voogd vind ik tegenwoordig regelmatig allerlei rupsen, die dan ook weer mee moeten ter determinatie. Mijn vrouw raakt er inmiddels aan gewend om haar huiswerk te doen achter een muur van kweekbakjes (zie hieronder).

En net als het een beetje leeg begint te raken kom ik weer met een nieuwe lading aan. En het zijn net kleine kinderen: de een wil dit eten, de ander dat, dan heeft er weer een zijn bak onder gepoept, dan is het eten al weer op, etc. Het vergt ook allemaal weer aandacht. Heb je net je eigen kroost veilig de deur uit...

Afijn jullie zullen vergelijkbare ervaringen hebben, of zelfs nog veel leuker. We horen het graag en -en dat is het andere goede nieuws- dat kan ook weer! Zoals het er nu uitziet gaat de najaarsvergadering op 6 november door. Binnen de huidige regels kunnen we tot wel 80 mensen kwijt in de Schaapskooi, maar dan moeten wel de tafels eruit. Dat is wel een beetje schipperen met de koffie en toiletbezoek, maar daar komen we wel uit. We gaan er in ieder geval vanuit dat iedereen afdoende is gevaccineerd. We zijn wel rare vogels, maar andere rare vogels. We hebben ruim meer dan 80 leden die zouden kunnen komen, maar het gebeurt zelden dat er ook zoveel zijn. Na zo'n lange tijd van onthouding is het echter maar de vraag wat er gebeurt. Staat iedereen te springen om elkaar weer om de nek te vliegen (mag niet!) en wordt het beredruk, of kijken we liever nog even de kat uit de boom en blijft het rustig. Wat mijzelf betreft, ik kan niet wachten om jullie weer in levende lijve te ontmoeten. Komt dus (bijna) allen, maar meld je wel van te voren aan, zodat we weten met hoeveel mensen we rekening moeten houden bij het inrichten van de zaal. Ook kun je dan meteen aangeven of je iets wilt vertellen en/of laten zien en hoeveel tijd dat ongeveer kost. Dat is dan weer handig voor de planning. Opgeven kan per email bij de secretaris (boos@xs4all.nl). En echte twijfelaars mogen mij tot de laatste avond bellen of appen om te vragen of er nog een gaatje is.

Tot 6 november!

Klaas Kaag (06-56650423)

Jaarrekening en bestuursmededelingen sectie Ter Haar

Henk Stuurman en Maurice Franssen

Financiën (Henk)

Op de volgende bladzijden is de jaarrekening van 2020 weergegeven. In Franje nr. 47a, uitgegeven in februari 2021, schrijft het bestuur dat de Jaarrekening 2020 en het verslag van de kascommissie in de Najaarsbijeenkomst (6 november 2021) aan de leden ter goedkeuring zal worden voorgelegd. Het bestuur heeft vooruitlopend op deze goedkeuring gemeend de Jaarrekening 2020 en het verslag van de kascommissie toch alvast in deze uitgave van Franje op te moeten nemen zodat de financiële verantwoording over het jaar 2020 toch in het jaar 2021 volledig afgerond kan worden. Op de komende Najaarsbijeenkomst zal de penningmeester een toelichting geven op de Jaarrekening en kunt u, zoals altijd mogelijk is, vragen stellen of om nadere uitleg verzoeken. De kascommissie heeft het volgende geschreven:

De kascommissie van de sectie Ter Haar, bestaande uit Rob Rossel en Siep Sinnema, heeft de jaarrekening en alle onderliggende stukken over het jaar 2020 ontvangen van de penningmeester. De commissie heeft de stukken doorgenomen en alles in orde bevonden. De kascommissie wil de penningmeester een compliment geven voor de correcte wijze waarop de financiële administratie is bijgehouden. De kascommissie stelt dan ook aan de leden van de sectie Ter Haar voor om de penningmeester over het jaar 2020 decharge te verlenen.

Bestuur (Maurice)

Henk Stuurman is dit jaar aan het eind van zijn tweede termijn als penningmeester van de sectie Ter Haar. Hij is daarmee niet herkiesbaar. Bij deze roepen we de leden van de sectie NOGMAALS op om zich beschikbaar te stellen voor deze belangrijke functie. Henk heeft beloofd de nieuwe penningmeester uitvoerig te zullen inwerken in de materie!

Maja de Keijzer (secretaris) en Piet van Son (lid) zijn aftredend in het najaar, maar hebben zich beschikbaar gesteld voor een tweede termijn. We hopen dat de leden zich in de najaarsbijeenkomst kunnen uitspreken over hun herverkiezing.

We zijn blij dat we zes nieuwe leden kunnen begroeten: Jan-Jaap Spaargaren, Hans Hollander, Johan Roeland, Albert Meek, Bert Haamberg, Vieky van der Heijden. Van harte welkom bij de sectie Ter Haar!

Helaas moeten we ook melding maken van het overlijden van onze leden Willem Hogenes en Jacques Wolschrijn. Jacques was een regelmatige bezoeker van onze bijeenkomsten en gaf daarbij boeiende bijdragen. Een uitgebreid In Memoriam door Tymo Muus staat elders in deze Franje.

Sectie Ter Haar; Balans per 31 december 2020.

BALANS per 31 december 2020.			
Bezittingen	€	Schulden	€
Saldo Bank	4.334	Eigen vermogen	3.513
Saldo Kas	16	Saldo exploitatieresultaat jaar 2020	378
	4.350	Herrekend Eigen vermogen	3.891
Nog te ontvangen contributies	72	Vooruitontvangen contributies	570
Vooruitbetaalde kosten	38		
Saldo afronding op hele €	1		
Totaal	4.461	Totaal	4.461

Het Eigen vermogen is het saldo van de exploitatieresultaten van de jaren tot en met het jaar 2019.

	€		€
Beginsaldo ING BANK 01-01-2020	3.669	Eindsaldo Bank 31-12-2020	4.334
Beginsaldo KAS 01-01-2020	17	Eindsaldo KAS 31-12-2020	16
	3.686		
Mutatie liquide middelen	664		
	4.350		4.350

Specificatie mutatie liquide middelen	€	€
Op 1 januari 2020 vooruitontvangen contributies	414	
Op 31 december 2020 vooruitontvangen contributies	570	156
Op 1 januari 2020 nog te ontvangen contributies	240	
Op 31 december 2020 nog te ontvangen contributies	72	168
Per 31 december 2020 vooruitbetaalde reiskosten bestuur		-38
Voordelig exploitatieresultaat jaar 2020		378
Mutatie liquide middelen		664

Sectie Ter Haar; Resultatenrekening over het jaar 2020

	Resultaat	Begroot		Resultaat	Begroot
	€	€		€	€
			Kosten		
Contributies	1.296	1.266	Zaalhuur Hei & Boiecop	80	150
			Cursus/determinatiedag	0	75
			Kosten Franje	322	250
			Vergaderkosten bestuur	36	55
			Reiskosten bestuur	149	250
			Overige reiskosten	93	
			Administratiekosten bestuur	0	10
			Bankkosten	141	110
			Onvoorziene uitgaven	97	100
				918	1.000
			Positief exploitatiesaldo	378	266
Totaal	1.296	1.266	Totaal	1.296	1.266

Specificatie onvoorziene uitgaven	
Voorbereidingskosten rupsedeterminatiedag	83
Kosten lief en leed	1
Correctie contributies voorgaande boekjaren	12
Totaal	97

Een levende herinnering aan Jacques Wolschrijn

Tymo Muus (foto: Heina Dokter)

Met een kort schrijven wil ik een markant lid memoreren. Enkele anekdotes over Jacques Wolschrijn. Hij was een vlinderaar in hart en nieren. Jacques werd geboren op 9 juli 1934 en overleed op 5 mei 2021. Hij bereikte een leeftijd van 86 jaar.

Vrijwel altijd werd ik door Jacques in zijn geheel op vlinders ingerichte perceel te Twello ontvangen op één en dezelfde wijze. Al gebarend met zijn handen werd je ontvangen, opgevolgd met de woorden “kom kom, ik laat je wat zien”. Daar was geen speld tussen te krijgen – ook al had ik de tuin diverse malen gezien, Jacques stond erop dat met hem naar achteren toe zijn smalle vlindertuin in liep – waar hij stuk voor stuk vertelde welke planten hij had staan en welke vlinders hij daar recentelijk nog weer op had gevonden. Pal achter zijn achterdeur hing een verweerd laken aan de muur en stond een royale kweekkooi; de rest van de kweekjes stonden in de keuken. Jacques deed zo goed als alles: van dagvlinders tot micro’s, het afstruinen van grote delen van het land om hier de meest markante soorten (terug) te kunnen vinden.

In een interview met de Stentor uit 2007 beschrijft Jacques hoe zijn fascinatie voor vlinders al begon op jonge leeftijd. Als jongetje verliet hij geregeld het potje voetbal, omdat de vegetatie rondom het sportveld vol zat met rupsen. Toen hij 8 jaar oud was, klom hij over het hek bij Artis om daar vlinders te kijken en toen dat eenmaal opgemerkt werd, kreeg hij een vrijbrief, immers Jacques was ook in staat af en toe wat rupsen voor de kweekkas te

brenge, in het voordeel van Artis. Na zijn pensioen en lang werkzaam te zijn geweest als accountant kon Jacques al zijn tijd volledig besteden aan zijn tuin en de vlinders en liet zich inspireren door mensen die ook veel naar rupsen keken, zoals Jozef Klimesch. Zijn streven was om elk jaar minimaal 10.000 waarnemingen te registeren in zijn tuintje te Twello, waar de lamp feitelijk elke nacht brandde. Dag- en nacht werkte hij ijverig door, om een ambitieus aantal vlinders te registeren, te prepareren en zeker de laatste jaren nog nader te bestuderen. Jacques was toch wel best aan het mopperen, onder andere over het feit dat hij de 10.000 waarnemingen weer eens niet haalde!

Eenmaal binnen wist Jacques niet goed wat hij mij keer op keer aan moest bieden...“iets fris”...“of wil je wat sterkers?”. Veel bezoek ontving hij ook niet, want, zoals hij het zelf graag omschreef was hij een kluzenaar, waar hij zich op zijn oude dag vol overgave kon storten op het vlinderonderzoek. Soms determineerden we samen wat vlinders, wisselden materiaal uit of ik hielp hem bij het invoeren van zijn waarnemingen. Zelfs als we op het einde van de dag de dag afsloten bij de plaatselijke Chinees aan het einde van de Rijksstraatweg wilde Jacques nog snel even langs de oude lindebomen voor de Klinknagelmot, *Chrysoclista linneella* (Clerck). De plekje kende hij nog goed – al was hij teleurgesteld over de teruglopende vlinderaantallen en diverse soorten vlinders die hij vroeger “gewoon” op de heide zag vliegen, zoals *Euxoa lidia* (Stoll), Witvlekworteluil. Over die laatste mysterieuze en spectaculaire soort vertelde hij graag verhalen. Hij ving namelijk in het verleden veel in de Gelderse natuurgebieden – eerder woonde hij in Heerde, niet eens zo ver van Twello gelegen.

Jacques was zelf vooral bezig met de palpmotjes, de Gelechiidae. Zijn collectie is dan ook bijzonder waardevol vanwege de volledigheid. Zo nu en dan maakte hij een preparaat, of vroeg hij om hulp. Ook al publiceerde hij verder niet, hij deelde zijn kennis en materiaal, zo ook in het buitenland. De laatste jaren was hij wel wat afwezig binnen de sociale kringen, hij meende namelijk dat er veel te weinig mensen waren zoals hij: “gewoon mensen, die het louter bij de vlindertjes kunnen houden” (al moest ik hem ook wel herinneren aan zijn eigen woorden als ik voor de vlinders naar Twello kwam, maar we het vaak toch over andere zaken hadden!). Nieuwe wetenschappelijke inzichten maakten dat zijn administratie (en ook collectie) regelmatig weer intensief onder de loep moest worden genomen, want verdorie toch aan toe: de namen in zijn naamlijsten en collectie moesten wéér worden aangepast.

Eind 2019 ging een groot deel van de privéverzameling van Jacques richting Naturalis, omdat hij toch wat kleiner wilde wonen. De trap op en de tuin onderhouden – dat werd hem toch te veel. Hij verafschuwde de jarenlange strijd met de burens. De spanningen liepen in 2007 hoog op nadat hij na afwezigheid van een vakantie een gerooide tuin aantrof. Dit werd ook opgepakt door de regionale media. Balen deed hij jaren later nog steeds. De tuin met de beoogde vlinderoase werd nooit meer zoals het was. Deels ook omdat de schutting met de burens zo hoog was, dat de vlinderplanten niet meer tot hun recht kwamen. Hij kon het beheer ook niet altijd zelf meer. Kleiner gaan wonen, of misschien toch emigreren naar familie in Spanje? De ondertussen verbitterde Jacques was er nog niet helemaal over uit. “Wil je nog wat hebben? Eh, ik heb nog fris...of toch...maar whisky...je moest nog rijden, ...toch?”.

Toch bevatte Leiden (en voorheen ook het ZMA te Amsterdam) al ruim voor het ontvangen van Wolschrijns resterende privécollectie al wel tienduizenden geprepareerde vlinders. In de loop der jaren zijn er al veel "Wolschrijnvlinders" uit andere collecties in de rijkscollecties terecht gekomen. Ook in het buitenland staan overal "Wolschrijnvlinders". Dit was mede het gevolg van de intensieve ruil met verzamelaars en het was ook niet zeldzaam dat er tijdens bijeenkomsten vlindertjes vrijwillig werden uitgedeeld. Jacques geloofde er namelijk in dat het onder verzamelaars verspreide materiaal uiteindelijk tóch dezelfde eindbestemming zou krijgen. Hij stelde dat "ik daar mee ben begonnen om jongeren voor vlinders te interesseren. Als ik overlijd dan gaat alles wat boven staat naar het museum, dat heb ik in mijn testament vastgelegd. Maar waarom wachten tot na mijn dood? De waarnemingen moeten doorgaan en het is belangrijk dat jongeren dat overnemen".

Wanneer hij beginnende specialisten kon helpen bij het aanvullen van beginnende referentiecollecties dan was dat een mooie bijkomstigheid, ter bevordering van de deskundigheid. Ook mijn eigen bescheiden collectie is tientallen soorten rijker, omdat ik het aanbod om vlinders mee te nemen niet kon afslaan. Met name tussen de verzamelde vlinders afkomstig van zijn favoriete vakantiebestemming in Alicante e.o. werd menig dier verzameld dat óf wel regionaal nieuw bleek te zijn, tot zelfs nieuw voor de wetenschap: *Coleophora wolschrijni* (Baldizzone & van der Wolf, 2000), *Pyroderces wolschrijni* (Koster & Sinev, 2003), *Bryotropha wolschrijni* (Karsholt & Rutten, 2005). Een vermoedelijke verstekeling uit het buitenland werd beschreven als *Merulempista wolschrijni* (Asselbergs, 1997), al moet nog nader uitwijzen of de soort een goede soort betreft. De lijst met soortennamen zou nog langer worden als ik de tientallen soorten zou noemen die Jacques nieuw ontdekte voor Nederland. Veel daarvan werden opgemerkt in zijn tuintje te Twello. Er werden in deze periode 333.235 waarnemingen doorgegeven. De vraag is of iemand dat ooit zou kunnen overtreffen.

Al veel eerder stonden we erkentelijk stil bij zijn inspanningen: in het voorjaar van 2011 werd Jacques koninklijk onderscheiden voor zijn vlinderwerk. Bovendien speelt Jacques een prominente rol in de beeldroman "Het lied van de vlinder" (2019) door R. Sonneveld en H. Gorter. De laatste tien jaar is Jacques niet meer verschenen op onze bijeenkomsten.

Na een ziekbed namen we afscheid van Jacques, weliswaar op afstand, aangezien het afscheid door covid in besloten kring plaatsvond. Met alles wat hij voor de Nederlandse lepidopterologie in naam en daad heeft betekend zullen we hem nimmer niet vergeten. Wij wensen de nabestaanden veel sterkte toe.

Mini-excursies in de Schoorlse Duinen

Klaas Kaag

Begin 2020 waren we druk bezig de Snellen-Ter Haar excursie te regelen in de kop van Noord-Holland, toen een nietig virusje de boel op slot gooide. Als alternatief zijn in 2021 korte excursies georganiseerd in het Grenspark Kalmthoutse Heide en in de Schoorlse Duinen. Een uitgebreid verslag van de hand van Guus Dekkers over de excursies in het Grenspark is te vinden op de website van Ter Haar. In deze bijdrage zal ik kort verslag doen van de excursies in de Schoorlse Duinen.

Op 12 mei en 2 juni ben ik met Jan Jaap Spaargaren op pad geweest, op 4 juni met Guido Band en op 8 juni met Maurice Franssen. Op 12 mei was het koud en klam, op 2 en 4 juni was de temperatuur goed, maar op 4 juni ging het om half 2 hard regenen, dus dat was einde verhaal. Op 8 juni was het helder en daardoor weer koud. Een beetje kenmerkend voor 2021, waarin ik eigenlijk geen nacht zonder trui heb gestaan. Alleen de wind viel mee, maar daar was rekening mee gehouden bij de last-minute planning.

Uiteindelijk werden op de vier avonden 147 soorten macro's en micro's waargenomen, waarvan er 11 voor mij nieuw in het gebied waren.

De eerste avond leverde slechts 19 soorten op, waarvan twee rupsen. Nieuw was een bewoonde mijn van de Zilvervlekpurpermot, *Heringocrania unimaculella* (Zetterstedt), gevonden op een berk bij de parkeerplaats waar ik op Jan Jaap stond te wachten. Onder de vlinders waren enkele typische voorjaarssoorten als de Dunvlekspanner, *Lycia hirtaria* (Clerck), Vroege blokspanner, *Trichopteryx carpinata* (Borkhausen), Variabele voorjaarsuil, *Orthosia incerta* (Hufnagel), Nunvlinder, *O. gothica* (Linnaeus) en de eikenpurpermot, *Dyseriocrania subpurpurella* (Haworth). De leukste was wellicht de Gevlekte heispanner, *Dyscia fagaria* (Thunberg), die ik hier in 2015 ontdekte (Fig. 1). Ik had de soort sinds die tijd niet meer gezien, als is hij de jaren erna nog wel waargenomen op diezelfde plek. Bevrijd van de avondklok heb ik de gelegenheid te baat genomen om de twee nachten erna en vervolgens met de val nog twee keer te vangen op verschillende plekken langs de hei. Dit leverde nog eens 22 exemplaren van de Gevlekte heispanner op, langs de hele oostrand (ca. 3 km) van het begraasde deel. De laatste waarnemingen waren 28 mei. Dat geeft wel vertrouwen dat er een robuuste populatie huist.

Op 2 juni was het beter vlinderweer en het was druk op de lakens. Net toen ik dacht dat het wellicht tijd werd om de tank bij te vullen viel de stroom uit, waarna we besloten er een punt achter te zetten. De eindscore was 74 soorten. Allen vlinders, geen rupsen. Vijf soorten had ik nog niet eerder in de Schoorlse duinen gezien, allen micro's. De Variabele oogbladroller, *Epinotia nisella* (Clerck) en de Lijnvlakmot, *Evergestis forficalis* (Linnaeus) zijn algemene soorten, waarbij voor de laatste geldt dat deze waarschijnlijk beter overdag gezocht kan worden door hem uit de vegetatie op te jagen. Zo ken ik hem tenminste uit Den Helder.

Fig. 1 (links): *Dyscia fagaria*, Schoorlse Duinen, 12.v.2021.

Fig. 2 (linksonder): *Cydia cosmophorana*, Schoorlse Duinen, 2.vi.2021.

Fig. 3 (rechtsonder): *Senta flammea*, Schoorlse Duinen, 4.vi.2021.

De Kegelbladroller, *Cydia strobilella* (Linnaeus) wordt sinds een jaar of 10 steeds vaker gezien in het westen. In 2020 ving ik hem in Den Helder. Naaldbomen genoeg in het duin, hij moest alleen de weg nog vinden. Dit geldt nog sterker voor de fraaie Bandspiegelmot, *Cydia cosmophorana* (Treitschke) die van (oude) hars van naaldbomen leeft (Fig. 2). Vooral nog is dit in het westen een behoorlijk zeldzame soort. De Zwarte haakbladroller,

Ancylis upupana (Treitschke) is ook uitermate zeldzaam in het westen, maar de rupsen leven gewoon van de bladeren van o.a. eik en berk. Geen reden dus om niet in het duin te blijven hangen. Leuke vangsten waren ook de Grijze dennenlotboorder, *Rhyacionia pinivorana* (Lienig & Zeller), die ik ook niet elk jaar zie, en de Gestreepte eikenvouwmot, *Phyllonorycter heegeriella* (Zeller), die ik in 2020 voor het eerst in het duin vond als mijn op Amerikaanse eik.

Ook op 4 juni was het lekker vlinderweer met een minimumtemperatuur van 14°C om middernacht. Helaas werd de pret ruw onderbroken door een stevige regenbui tegen half twee. Wederom een korte nacht dus, met nu 75 soorten, waarvan er vier voor mij nieuw waren in het gebied, 2 macro's en 2 micro's. Heel klein en dus makkelijk over het hoofd te zien is de Geelkopgrasmineermot, *Elachista luticomella* (Zeller), voor het eerst hier in het duin. Gezien zijn waardplantkeuze is dit geen soort van het open duin, maar meer van wat ruigere bosranden. In dat opzicht stonden we wel op een goede plek. Ook klein, maar wel duidelijk groter is de Gestreepte heidekokermot, *Coleophora pyrrhulipennella* (Zeller). Begin juli heb ik deze soort nog een paar keer gevangen op andere plekken. Het kan zijn dat ik deze eerder over het hoofd gezien heb, maar aangezien ik meestal alle coleo's meeneem die niet in eerste indruk op de Gewone eikenkokermot, *C. lutipennella* (Zeller), of Bruingrijze kokermot, *C. serratella* (Linnaeus) lijken is het waarschijnlijker dat hij gewoon een goed jaar had. Daarnaast is het een soort met een vrij korte vliegperiode, die je alleen daardoor al makkelijk mist. De Grauwe monnik, *Cucullia umbratica* (Linnaeus) had ik hier ook nog niet eerder gezien. Dit is een soort die ik sowieso vaker op bloemen heb gezien (in schemer en nacht) dan op het laken. Een week later was er weer een exemplaar. Een leuke verrassing was de Gevlamde rietuil, *Senta flamma* (Curtis) (Fig. 3). Geen soort die je in het duin verwacht, maar o.a. rond het nabijgelegen vogelmeer staat wel riet. Niet alles was nieuw, maar sommige wel de moeite om te noemen. De Walstropijlstaart, *Hyles gallii* (Rottemburg), zag ik vorig jaar voor het eerst en dan is het leuk om hem meteen aan het begin van het seizoen weer te zien. De hiervoor genoemde Gestreepte eikenvouwmot (*P. heegeriella*) was er ook weer. Leuk waren ook de Oosterse schone, *Eratophyes amasiella* (Herrich-Schaffer), die zijn naam eer aan doet en de Granietbladroller, *Phiaris schulziana* (Fabricius), die zeker niet minder mooi is, maar slecht op licht lijkt te komen.

De laatste mini-excursie was op 8 juni. Bij heldere hemel en zwakke noordenwind koelde het snel af, waardoor de oogst beperkt bleef tot 60 soorten. Nieuw voor het gebied was alleen het Populierenkameeltje, *Notodonta tritophus* (Denis & Schiffermüller). Leuke andere soorten waren de Roetvlekbladroller, *Eucosmomorpha albersana* (Hubner), die een vrij noordelijke verspreiding heeft; de Paarsbandsbanner, *Rhodostrophia vibicaria* (Clerck), een echte kustsoort, en de Streepbloksbanner, *Aplocera plagiata* (Linnaeus), een doelsoort voor Maurice.

Waarneming van een Roodstreepspanner

Bert Groothedde (tekst en foto)

Op 10 november 2020 ving ik een bijzondere vlinder, het bleek na controle door Tymo Muus een Roodstreepspanner, *Rhodometra sacraria* (Linnaeus) te zijn. Het is een vrij zeldzame trekvlinder, vaak zijn er maar enkele waarnemingen per jaar. Ik ving hem bij de buitenlamp thuis op de Gathe te Vaassen, zie Fig. 1.

Fig. 1. *Rhodometra sacraria*,
Roodstreepspanner, Vaassen, 10.ix.2020.

Excursie Snellen-Ter Haar 2022

Klaas Kaag

Wat in een goed vat zit verzuurt niet. Daarom in de herkansing: de Snellen-Ter Haar excursie naar de kop van Noord-Holland. Zoals jullie elders kunnen lezen hebben we afgelopen jaar al een beetje voorgeproefd. Nu kunnen we er echt voor gaan. Daarnaast kunnen we eventueel ook (in kleinere aantallen) terecht in het Zwanenwater (Callantssoog) en de Noordduinen (tussen Den Helder en Groote Keeten).

We hebben van 1-3 juli 2022 een reservering gemaakt bij kampeerboerderij Poldersmaan in Schoorl, bekend bij deelnemers aan de excursie naar het Noord-Hollands Duinreservaat. Geen 5-sterren hotel, maar wel 5 stappen van het duin. Boven de verblijfsruimte is een in tweeën gedeelde slaapzaal met stapelbedden. De trap naar boven is vrij smal en steil, maar de brandtrap buitenom een stuk makkelijker (het is toch mooi droog weer als we er zijn). Daarnaast is er een 4-persoons zomerhuisje en in de boerderij twee 2-persoonskamers op de begane grond. Er zijn dus wel enkele alternatieven voor wie de trap te steil vindt.

Kosten zullen 75-85 euro pp bedragen voor een heel weekend. Ik hoop daar later meer over te weten.

Wespen en ...

Cees Gielis

Diegenen die wel eens bij mij thuis in Lexmond op bezoek zijn geweest, kennen ook mijn tuin. Iets groter dan bij een gemiddeld huis, en daardoor is er ook wat ruimte voor bomen. Met een woonplaats die tegen de Betuwe aan schuurt, en in een omgeving waar veel fruitteelt plaats vindt, is het logisch dat een aantal fruitbomen aangeplant is. Het gaat dan om verschillende soorten appels en peren, met daarnaast morel, wilde en gecultiveerde pruimen, bramen, aal- en kruisbessen en druiven. Nu vraagt u zich af waarom die opsomming.

Zoals gemeld, in de woonomgeving is veel fruitteelt, en de voor- en nadelen van industriële teelt van fruit slaan terug op het fruit dat groeit in een groot aantal particuliere tuinen. Bijvoorbeeld, het zeer frequent spuiten van de fruitboeren zorgt er ook voor dat schadelijke insecten in particuliere tuinen vrijwel nooit tot grote uitbraken leiden. Dit gezegd hebbend komt er dus gelijk een uitzondering om de hoek.

In de afgelopen zomers (2017-2019) bemerkten we een sterke toename van het aantal (limonade)wespen en hoornaars (deze namen voor hen die geen besef hebben van Latijnse naamgeving). Deze soorten zijn altijd al ruim vertegenwoordigd in onze omgeving, doordat slecht fruit door de telers onder de fruitbomen wordt gegooid, en als mest dient voor de volgende jaargang. In de tweede helft van de zomer en herfst vormde dit fruit een voedselbron voor wespen. Door de grote toename in aantallen werden in het voorjaar van 2020 ook grote aantallen koninginnen waargenomen, iets wat alarmbellen deed afgaan. Er werd derhalve begonnen met het wegvangen van koninginnen met een net, maar ook door het ophangen van enkele wespenvallen. In het voorjaar van 2020 en 2021 werden op deze wijze tegen de 200 koninginnen weggevangen. Hierdoor bleef de overlast door wespen in de nazomer en herfst redelijk beperkt. De vallen werden gevuld met verschillende mengsel om insecten te lokken: limonadesiroop met alcohol; rottend fruit met extra alcohol; stroop met appelstroop en alcohol; en enkele commercieel verkochte mengsels om fruitvliegen te vangen. De alcohol geeft een extra verdamping waardoor de suikers gemakkelijker mee in de lucht gebracht worden.

Maar waarom dan dit stukje? Bij het onder controle houden van de wespenuitbraken zijn de wespenvallen blijven hangen in de fruitbomen. Naast wespen werden grote hoeveelheden vliegen en ook in mindere mate vlinders gevangen. En als vlinderaar trok dit mijn aandacht. Het is bij de vlinderaars bekend dat met stroop en spiritus (of een andere alcoholische vloeistof) vlinders gelokt kunnen worden, en de link met een wespenval is dan snel gemaakt. Het begon eigenlijk al vrij snel in het voorjaar van 2020 met een enkele *Orthosia*, en in de loop van het jaar breidde het scala van soorten dat in de wespenvallen werd aangetroffen zich uit. Helaas zijn dagvlinders ook zeer geïnteresseerd in rottend fruit en stroop en spiritus, dus die kwamen ook op bezoek. Van de dagvlinders gaat het dan om: *Vanessa atalanta* (Linnaeus), Atalanta; *V. cardui* (Linnaeus), Distelvlinder; *Pararge aegeria* (Linnaeus), Bont zandoojje; *Polygonia c-album* (Linnaeus), Gehakkelde aurelia; *Aglais*

urticae (Linnaeus), Kleine vos; en één *Gonepteryx rhamni* (Linnaeus), Citroenvlinder. Onder de nachtvlinders zaten veel uilen uit onder andere de genera *Orthosia*, *Mythimna*, *Noctua*, *Diarsia*, *Agrotis* en *Catocala*. Echter er zat ook een verrassende soort in, één die ik slechts eenmaal eerder in onze omgeving had gevangen: *Mormo maura* (Linnaeus), Zwart weeskind. In een lichtval die ook elke nacht in mijn tuin aanstaat kwam deze soort niet. In de periode eind juni tot eind september werden in 2020 en 2021 in totaal 24 exemplaren aangetroffen. Na het afspoelen van de stroop door het beest te wassen in schoon water, en daarna op een tissue te drogen, konden de dieren goed gedetermineerd worden, en zelfs geprepareerd.

Deze vangsten moeten in het licht van de historie een kleine toelichting krijgen. In het begin van de 1980er jaren ben ik op deze plek gaan wonen, en heb consequent, wanneer de minimumtemperatuur boven 4°C is, een lichtval laten branden. Hierdoor heb ik een goed inzicht in het verloop van de vlinderfauna op deze plaats. Naast de brede teruggang in soorten en aantallen vlinders die ik constateer, zijn er ook sporadisch soorten die nog niet eerder waargenomen zijn in deze tuin. Belangrijk is te melden dat de achteruitgang hollend gaat, en de komst van "nieuwe" soorten kruipend. Voor deze trends heb ik geen eenduidige verklaring, maar de invloed van de agrarische sector is in deze omgeving dramatisch. Rijke weidegebieden zijn in deze periode veranderd in Engels raaigras-steppen en mais monoculturen, waarbij kwistig wordt gespoten met herbi- en insecticiden, en een dramatische overmesting plaatsvindt.

Bijzondere gasten in de snackbar

Charles Naves (tekst en foto's)

Alhoewel er maar 1 gerecht op het menu staat in de snackbar, namelijk rotte peer, kwamen er toch wel bijzondere gasten op af. Op 7.vii werd de Grote vos, *Nymphalis polychloros* (Linnaeus) welkom geheten (Fig. 1); hij was wel zo tevreden over het verrukkelijke gerecht dat hij de volgende dag besloot het etablissement opnieuw te bezoeken. Maar wat een verrassing, op 8.vii verscheen er een chique dame (Grote weerschijnvlinder, *Apatura iris* (Linnaeus)) in de snackbar. Ze zag dat het eethuisje goed bezet was; de Atalanta, *Vanessa atalanta* (Linnaeus) had vast gereserveerd, ze waren met een groep van 12 en je zag ze genieten van het voortreffelijke gerecht. Ook de chique dame genoot met volle teugen (Fig. 2). Ook de Gehakkelde aurelia, *Polygonia c-album* (Linnaeus) en het Bont zandooogje, *Pararge aegeria* (Linnaeus) behoorden tot de vaste bezoekers. Helaas werden al deze gasten nog al eens lastig gevallen door andere opdringerige bezoekers zoals hoornaars, wespen, vliegen en ander gespuis.

Fig. 1. Grote vos, Drempt, 7.vii.2021.

Fig. 2. Grote weerschijnvlinder, Drempt, 8.vii.2021.

Aangezien de snackbar zelfs in coronatijd 24 uur geopend is moet het gerecht regelmatig opnieuw aangevuld worden voor de nachtelijke bezoekers. Van deze gasten was het Zwart weeskind, *Mormo maura* (Linnaeus) wel de meest gezette bijzondere gast. Verder bestonden de nachtelijke bezoekers uit een bont gezelschap van allerlei aard zoals Roesje, *Scoliopteryx libatrix* (Linnaeus); Kooluil, *Mamestra brassicae* (Linnaeus); Spurrie-uil, *Anarta trifolii* (Hufnagel); Puta-uil, *Agrotis puta* (Hübner); Psi-uil, *Acronicta psi* (Linnaeus); Drietand, *Acronicta tridens* (Denis & Schiffermüller); Schaapje, *Acronicta leporina* (Linnaeus); Huismoeder, *Noctua pronuba* (Linnaeus); Open-breedbandhuismoeder, *Noctua janthe* (Borkhausen); Piramidevlinder, *Amphipyra pyramidea* (Linnaeus); Groente-uil, *Lacanobia oleracea* (Linnaeus); Agaatvlinder, *Phlogophora meticulosa* (Linnaeus); Graswortelvlinder, *Apamea monoglypha* (Hufnagel); Halmrupsvlinder, *Mesapamea secalis* (Linnaeus); Zandhalmuiltje, *Mesoligia furuncula* (Denis & Schiffermüller); Bleke grasuil, *Mythimna pallens* (Linnaeus); Bruine snuituil, *Hypena proboscidalis* (Linnaeus); Schaduwstipspanner, *Idaea rusticata* (Denis & Schiffermüller); Hagedoornvlinder, *Opisthograptis luteolata* (Linnaeus) en Egale dwergspanner, *Eupithecia absinthiata* (Clerck). Gasten die steeds voor wilden kruipen waren bussen vol oorwormen; ook allerlei slakken probeerden een hapje mee te pikken.

In de loop van de volgende maanden komen er weer andere bonte figuren genieten, er staat al een boeking voor het Rood weeskind, *Catocala nupta* (Linnaeus). Echter, deze gast had per vergissing voor de volgende maand gereserveerd. Maar de eigenaar van de snackbar deed daar niet moeilijk over en heette de *Catocala nupta* van harte welkom op 29.viii.

P.S. De schrijver is 48 jaar werkzaam geweest in de horeca.

De app-groep Sectie Ter Haar

Gerrit Tuinstra (tekst en figuur)

Op het moment van het schrijven van dit artikel, is de app-groep ‘Sectie Ter Haar’ ongeveer twee jaar actief. Eigenlijk werd de app-groep op 22 augustus 2019 door Hans Groenewoud gestart, onder de naam ‘Maasduinen’, voor de deelnemers van de jaarlijkse excursie, in dat jaar in het gebied van de Maasduinen, georganiseerd door Hans en Maurice Franssen. Tijdens de excursie hielden we elkaar op de hoogte van interessante vangsten. Op een later moment werd de naam van de app-groep gewijzigd in ‘Sectie Ter Haar’ en werden veel nieuwe leden toegevoegd. Vanaf dat moment is naast Hans ook Frans Post beheerder van de app-groep. Ik weet niet meer of dat ook het moment was van het wijzigen van de afbeelding van de app-groep, in een afbeelding met daarop twee frikandellen met daarin een Nederlands vlaggetje (kaasprikker) gestoken. Ik weet ook niet meer precies de reden waarom juist dit de afbeelding van de app-groep geworden is. Had dit te maken met wedstrijden van het Nederlands elftal op dat moment, of was het omdat Frans – naar eigen zeggen – naast aggregaat en lichtopstelling ook een frituurpan mee neemt het veld in, om ’s nachts een snack te bereiden? Of is dit Frans’ gekkigheid? Dat zal toch niet zo zijn, want getuige de omschrijving van de app-groep is het een serieuze aangelegenheid: ‘Bestemd voor contacten tussen leden van de sectie Ter Haar van de NEV. Alleen over macronachtvlinders in Nederland. Leden sectie Snellen kunnen ook lid worden maar de chat is niet bedoeld voor micro’s. Er zijn geen strikte regels. Geen ongein.’

Toch merk ik nu en dan enige ongein op – en dat is natuurlijk prima! Net zoals het verbod op micro’s, dat wel eens geschonden wordt. Ook niet erg, wat mij betreft. Bovenal vind ik het een heel leuk middel om elkaar op de hoogte te houden van m.n. interessante waarnemingen van macronachtvlinders en allerlei zaken die daarmee te maken hebben. De meeste van de thans 48 leden van de app-groep sturen soms of (wat) vaker berichtjes, vaak voorzien van foto, die al dan niet door anderen worden beantwoord, bijvoorbeeld omdat men ook de betreffende soort waargenomen heeft.

Vanwege Corona hebben we elkaar al lang niet meer getroffen. Een aantal excursies en voor- en najaarsbijeenkomsten heeft niet plaats kunnen vinden! Zodra dit wel weer kan hoop ik dat eenieder zijn/haar interessante waarnemingen weer zal tonen, tijdens de faunistische mededelingen. Ook degene die al in de app-groep gemeld zijn, want niet alle Ter Haar-leden zijn ook lid van de app-groep en het zou jammer zijn dat zij daardoor interessante waarnemingen missen! Mocht de beschikbare tijd voor de faunistische mededelingen onvoldoende zijn, dan is een artikel in Franje natuurlijk een goed idee!

In juni 2020 opperde ik in de app-groep het idee om van een bepaalde nacht of weekend de waarnemingen van zoveel mogelijk waarnemers te verzamelen, om daarmee bijvoorbeeld een vergelijking te kunnen maken van bepaalde verschillen ‘in den lande’.

Naar aanleiding van de oproep kreeg ik van de volgende waarnemers hun waarnemingen opgestuurd: André Nagelhout, Andy Saunders, Anneke van der Veen, Barry Teunissen, Bas

van de Meulengraaf, Ben van As, Piet van Son, Ellen de Bruin, Ico Hoogendoorn, Jeroen Breidenbach, Johan Schipperen, Marcel Mikkers, Maurice Franssen, Rob Rossel, Rob de Vos, Siep en Jannie Sinnema, Tineke Cramer en Trees Kaizer. Samen met mijn eigen waarnemingen maakte ik een ‘totaalbestand’ van 3.612 waarnemingen. 33 daarvan betroffen waarnemingen ‘op smeer’, de rest ‘op licht’. Deze waarnemingen werden gedaan op 2.vi, 11 t/m 13.vi, 23 t/m 27.vi, 17 & 18 .vii en 25 t/m 27.vii. De waarnemingen werden gedaan op uiteenlopende plekken, van tuinen (1.031 waarnemingen) tot natuurgebieden (2.441 waarnemingen) en tuinen die – voor zover ik in kan schatten – lijken op natuurgebieden (140 waarnemingen), verspreid over alle provincies m.u.v. Overijssel. De ligging van de locaties in Nederland is weergegeven in figuur 1.

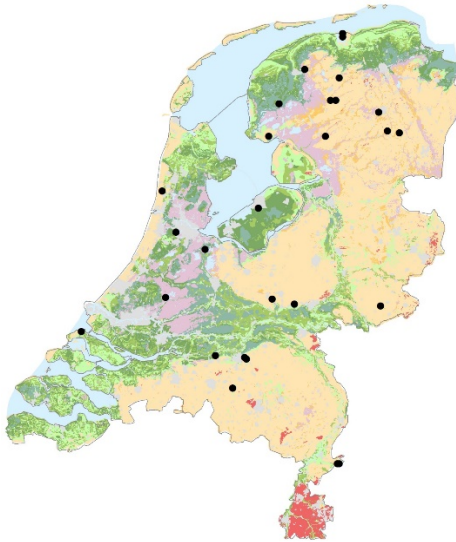

Fig. 1. Locaties waar waarnemingen werden gedaan.

Op zich was dit een leuk idee, maar niet voldoende doordacht, omdat er veel komt kijken bij het maken van een goede analyse, bijvoorbeeld om uitspraken te kunnen doen over soorten, aantallen soorten en exemplaren, in verschillende delen van het land. Zo weten we allemaal dat weersomstandigheden van groot belang zijn bij het waarnemen van nachtvlinders. Een avond met optimaal weer levert over het algemeen veel meer op dan een avond met matige omstandigheden. Ook op de genoemde data waren er grote verschillen en op bepaalde plekken kon men niet eens het veld in, vanwege het slechte weer. De plek is natuurlijk ook van belang. Een stadstuin kan interessante soorten opleveren, maar is natuurlijk niet te vergelijken met een gevarieerd natuurgebied. Daarnaast is de gebruikte methode c.q. opstelling van belang. Zo zal er nogal verschil zitten in het resultaat behaald met een kleine val met een blacklight en een opstelling met één of twee zware HPL-lampen.

Dat we met zijn allen vele verschillende en soms meerdere opstellingen (per keer) gebruiken, blijkt wel uit de gegevens van de eerder genoemde personen, waarbij eenieder ook aangegeven heeft wat de gebruikte opstelling was:

- laken met HPL 400 watt/UV 25 watt + laken met HPL 125 watt/ML 250 watt + lichtval UV 8 watt
- laken met HPL 250 watt/ML 160 watt + 'toren' met led 12v + 3 led-empers
- laken met HPL 250 watt + laken met ML 160 watt + 'toren' met HPL 125 watt
- laken met HPL 400 watt + laken met ML 160 watt
- laken met HPL 400 watt + val HPL 125 watt
- laken met ML 250 watt/ML 160 watt + val met 2x 12 watt actinic
- laken met HPL 400 watt/UV 20 watt
- laken met HPL 125 watt/ML 250 watt
- laken met ML 250 watt/ML 250 watt
- laken met HPL 400 watt
- laken met ML 250 watt
- laken met HPL 125 watt
- laken met Skinnerval met 150 watt
- laken met Skinnerval met UV 20 watt
- val met HPL 125 watt
- Skinnerval met HPL 125 watt
- Skinnerval met 150 watt
- Val met 6 watt actinic
- buitenlamp UV 20 watt

Vanwege de grote verschillen in weersomstandigheden, methoden, locaties en het aantal waarnemingen aangeleverd op de verschillende genoemde data, ga ik hier geen vergelijking maken tussen de verschillende gebieden in Nederland. Derhalve beperk ik me tot een opsomming van de meest interessante soorten, voor zover ik dat kan inschatten.

Resultaten

In totaal werden er dus door 19 mensen (soms duo's) 3.612 waarnemingen gedaan, op 14 verschillende data. Er werden 681 soorten gezien: 352 macrosoorten en 328 microsoorten. Er zijn dus meerdere Ter Haar-leden die zich ook met micro's bezig houden.

Een aantal waarnemingen, gedaan door de eerder genoemde mensen (aan het eind van iedere waarneming zijn de initialen van de waarnemer genoemd) en op de genoemde data, van interessante micro's zijn:

Wolfspootogklepmot *Pseudopstega auritella* (Hübner), 13.vi.2020, 1 ex. op licht, Berlicum (NB), TC.

Zandkroeskopje *Infurcitinea ignicomella* (Zeller), 24.vi.2020, 1 ex. op licht, Schoonlo (Dr), BvA & Pvs.

Nonnetjeszwammet *Triaxomera fulvimitrella* (Sodoffsky), 2.vi.2020, Lauwersoog (Gr), GT.

Kruidkersmot *Eidophasia messingiella* (Fischer von Röslerstamm), 27.vi.2020, 1 ex. op licht, Opheusden (Gld), BvdM.

Heenmineermot *Elachista scirpi* Stainton, 24.vi.2020, 1 ex. op licht, Lauwersoog (Gr), GT.

Tienvlekmot *Luquetia lobella* (Denis & Schiffermüller), 2.vi.2020, 1 ex. op licht, Assen (Dr), BvA.

Lisdoddepalpmot *Atremaea lonchoptera* Staudinger, 25.vi.2020, 12 exx. op licht, Steggerda (Frl), GT.

Varenboegsprietmot *Monochroa cytisella* (Curtis), 25.vi.2020, 2 exx. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Bremscheutboorder *Anarsia spartiella* (Schrank), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Zwartpootmot *Nothris verbascella* (Denis & Schiffermüller), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Salievedermot *Capperia britanniodactylus* (Gregson), 12.vi.2020, 1 ex. op licht, Kampina (NB), JS.

Satijnboogbladroller *Acleris lorquiniana* (Duponchel), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, Steggerda (Frl), GT.

Moeraskuifbladroller *Endothenia pullana* (Haworth), 2.vi.2020, 1 ex. op licht, Leeuwarden (Frl), JB & 25.vi.2020, 3 exx. op licht, Steggerda (Frl), GT.

Noordse marmerbladroller *Apotomis infida* (Heinrich), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, Steggerda (Frl), GT.

Leemvlekbladroller *Cymolomia hartigiana* (Saxesen), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Haakjesdwergbladroller, *Pammene germmanna* (Hübner), 12.vi.2020, 1 ex. op licht, Leeuwarden (Frl), JB.

Katjeslichtmot *Vitula biviella* (Zeller), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Gevlamde grasmot, *Cynaeda dentalis*, (Denis & Schiffermüller), 23.vi.2020, 1 ex. op licht, Bakkum (NH), RdeV.

Haagbeukmot *Agrotera nemoralis* (Scopoli), 2.vi.2020, 2 exx. op licht, Leeuwarden (Frl), JB & 13 en 26 vi.2020, 1 ex. op licht, Beetsterzwaag (Frl), GT.

Waarnemingen van zeldzame (maar soms lokaal algemenere) c.q. interessante macro's zijn:

Rietluipaard *Phragmataecia castaneae* (Hübner), 2 en 12.vi.2020, 1 ex. op licht, Leeuwarden (Frl), JB; 12.vi.2020, 11 exx. op licht, Kampina (NB), JS; 25.vi.2020, 4 exx. op licht, Steggerda (Frl), GT; 25.vi.2020, 1 ex. op licht, Veenendaal (Ut), MF & AN; 27.vi.2020, 2 exx. op licht, Opheusden (Gld), BvdM.

Witte eenstaart *Cilix glaucata* (Scopoli), 17.vii 2 exx. en 18.vii.2020 1 ex. op licht, Opende (Gr), AvdV.

Teunisbloempijlstaart *Proserpinus proserpina* (Pallas), 13.vi.2020, 1 ex. op licht, Rosmalen (NB), TC.

Oranje iepentakvlinder *Angerona prunaria* (Linnaeus), 12.vi.2020, 3 exx. op licht, Kampina (NB), JS; 13.vi.2020, 1 ex. op licht, Rosmalen (NB), TC; 27.vi.2020, 5 exx. op licht, Opheusden (Gld), BvdM.

Drievlekspanner *Stegania trimaculata* (de Villers), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Lindeherculesje *Selenia lunularia* (Hübner), 18.vii.2020, 1 ex. op licht, Harreveld (Gld), BT.

Smaragdgroene zomervlinder *Chlorissa viridata* (Linnaeus), 12.vi.2020, 1 ex. op licht, Kampina (NB), JS.

Grijsgroene zomervlinder *Pseudoterpna pruinata* (Hufnagel), 25.vi.2020, 2 exx. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Fraaie walstrosspanner *Lampropteryx suffumata* (Denis & Schiffermüller), 2.vi.2020, 2 exx. op licht, Lauwersoog (Gr), GT.

Spardwergspanner *Eupithecia abietaria* (Goeze), 26.vi.2020, 1 ex. op licht, Beetsterzwaag (Frl), GT.

Eppedwergspanner *Eupithecia selinata* Herrich-Schäffer, 13.vi.2020, 1 ex. op licht, Beetsterzwaag (Frl), GT.

Pijlkruidspanner *Mesotype didymata* (Linnaeus), 12.vi.2020, 4 exx. op licht, Leeuwarden (Frl), JB.

Wegedoornspanner *Philereme transversata* (Hufnagel), 24.vi.2020, 2 exx. op licht, Goedereede (Ze), RR.

Berberisspanner *Pareulype berberata* (Denis & Schiffermüller), 18.vii.2020, 1 ex. op licht, Harreveld (Gld), BT.

Schaduwstipspanner *Idaea rusticata* (Denis & Schiffermüller), 12.vi.2020, 1 ex. op licht, Amsterdam (NH), TK; 27.vi.2020, 2 exx. op licht, Opheusden (Gld), BvdM; 18.vii.2020, 3 exx. op licht, Harreveld (Gld), BT.

Satijnstipspanner *Idaea subsericeata* (Haworth), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, Veenendaal (Ut), MF & AN.

Zwartstipspanner *Scopula nigropunctata* (Hufnagel), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Tweekleurige tandvlinder *Leucodonta bicoloria* (Denis & Schiffermüller, 1775), 13.vi 15 exx. en 26.vi.2020 1 ex. op licht, Beetsterzwaag (Frl), GT.

Witte hermelijnvlinder *Cerura erminea* (Esper), 24.vi.2020, 2 exx. op licht, Goedereede (Ze), RR; 27.vi.2020, 1 ex. op licht, Opheusden (Gld), BvdM.

Zwarte l-vlinder *Arctornis l-nigrum* (Müller), 24.vi.2020, 2 exx. op licht, Schoonloo (Dr), BvA & PvS.

Viervlakvlinder *Lithosia quadra* (Linnaeus), 25.vi.2020, 1 ex. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Vaal kokerbeertje *Eilema caniola* (Hübner), 12.vi.2020, 1 ex. op licht, Kampina (NB), JS; 13.vi.2020, 4 exx. op licht, Rosmalen (NB), TC.

Sneeuwbeer *Spilosoma urticae* (Esper), 2.vi.2020, 1 ex. op licht, Wijnjewoude (Frl), S en JS; 24.vi.2020, 1 ex. op licht, Goedereede (Ze), RR; 25.vi.2020, 2 exx. op licht, Steggerda (Frl), GT.

Gele snuituil *Paracolax tristalis* (Fabricius), 25.vi.2020, 5 exx. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Bonte marmeruil *Deltote deceptor* (Scopoli), 13.vi 14 exx. en 26.vi.2020 30 exx. op licht, Beetsterzwaag (Frl), GT; 24.vi.2020, 1 ex. op licht, Schoonloo (Dr), BvA & PvS.

Silverhaak *Deltote uncula* (Clerck), 2.vi.2020, 2 exx. op licht, Wijnjewoude (Frl), S en JS; 12.vi.2020, 1 ex. op licht, Opende (Gr), AvdV; 12.vi.2020, 1 ex. op licht, Kampina (NB),

JS; 24.vi.2020, 2 exx. op licht, Schoonloo (Dr), BvA & PvS; 25.vi.2020, 3 exx. op licht, Steggerda (Frl), GT.

Veenheide-uil *Acronicta menyanthidis* (Esper), 24.vi.2020, 1 ex. op licht, Schoonloo (Dr), BvA & PvS.

Varenuil *Callopietria juvenina* (Stoll), 25.vi.2020, 5 exx. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Zwart weeskind *Mormo maura* (Linnaeus), 23.vi.2020, 1 ex. op smeer, Bakkum (NH), RdeV; 24.vi.2020, 2 exx. op smeer, Goedereede (Ze), RR; 18.vii.2020, 1 ex. op licht, Harreveld (Gld), BT.

Okergele grasuil *Apamea sublustis* (Esper), 23.vi.2020, 1 ex. op licht, Bakkum (NH), RdeV.

Duinhalmuiltje *Litologia literosa* (Haworth), 18.vii.2020, 1 ex. op licht, Harreveld (Gld), BT.

Gele uil *Enargia paleacea* (Esper), 25.vi.2020, 2 ex. op licht, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Moeras-w-uil *Lacanobia splendens* (Hübner), 2.vi.2020, 1 ex. op licht, Nigtevecht (Ut), EdeB; 25.vi.2020, 5 exx. op licht, Steggerda (Frl), GT.

Tweestreepgrasuil *Mythimna turca* (Linnaeus), 25.vi.2020, 2 exx. op licht en 1 ex. op smeer, De Meinweg/Vlodrop station e.o. (Li), BvdM.

Dubbelpijl-uil *Graphiphora augur* (Fabricius), 12.vi.2020, 2 exx. op licht, Kampina (NB), JS; 24.vi.2020, 3 exx. op licht, Goedereede (Ze), RR; 25.vi.2020, 25 exx. op licht, Steggerda (Frl), GT.

Noot van de eindredacteur: sinds kort is er ook een appgroep van liefhebbers van bladmineerders. Aanmelden kan bij Arnold Wijker, caryocolum@gmail.com.

Spannende verhalen: Kaartje kopen?

Cees Gielis

Eind 2005 kwam ik in contact met Tony van Harten. Hij is een entomoloog die zijn werkzame leven in de ontwikkelingshulp actief is geweest, in landen als Angola, de Kaapverdische Eilanden, Jemen, enz. Tony had toen een groot project toebedeeld gekregen om, in navolging van het initiatief in Saoedi-Arabië, de fauna van de Arabische Emiraten op poten te zetten. In dit project moest veel veldwerk verricht worden om het materiaal te verzamelen om, na determinatie, als basis te dienen om de boekenserie over de fauna van deze landen samen te kunnen stellen. Tony was als enige betrokken en aangetrokken om het project te dragen. Omdat de meeste insectensoorten goed bestudeerd kunnen worden als ze in 70% alcohol bewaard worden, was zijn eerste stap het laten vervaardigen van 24 lichtvallen, met als verzamelputten aluminium bussen met 1 liter 70% alcohol. Deze vallen werden in verschillende biotopen verspreid over de verschillende Emiraten opgesteld. Dit was, in verband met de benodigde elektriciteit voor de lampen, meestal bij boerderijen, of overheidsgebouwen. Bij het uitzoeken en sorteren van het verzamelde materiaal werd al snel duidelijk dat er één groep was waar niets mee aan te vangen was: de vlinders. En hier kwam uw auteur in het voetlicht. Er werd gesproken hoe op een efficiënte wijze de vlinderfauna in kaart zou kunnen worden gebracht, want enige haast was geboden, vanwege de looptijd van het project. Er is toen afgesproken dat ik ter plaatse vlinders zou gaan vangen, en wel in een tweetal perioden. De eerste periode was van begin februari tot begin mei, de periode die daar ter plaatse de overgang van de winter naar de zomer omvat, en vervolgens de periode mid oktober tot mid november. Deze laatste periode omvat de overgang van de zomer naar de winter. Deze overgang is veel abrupter en spectaculair, doordat er in slechts enkele dagen een omslag in de luchtvochtigheid optreedt van extreem droog naar verzadigde vocht met dichte mist, met een temperatuurval van 35 °C naar 17 °C.

In februari 2006 ben ik begonnen met het verzamelen van vlinders, na een oriëntatie van de landschappen en biotopen. Er is toen een keuze gemaakt van: mangrove kustmoeras; waddenkust met veel *Salsolae* en *Limonium*; kustduinen; zandwoestijn met wadi's; rotswoestijn; en bergen. Gedurende mijn werk werd elk van deze biotopen éénmaal per week bezocht, waarbij ook werd gekeken om op verschillende plaatsen in het land een dergelijk biotoop te bemonsteren. Deze werkwijze was voorzien tot eind april of begin mei plaats te vinden. De bemonstering vond plaats door een centraal geplaatste generator met links en rechts daarvan op 25 meter een vanglaken te plaatsen, en dan 25 meter verder een lichtval te plaatsen. Elke plek had een 160 watt ML-lamp als lichtbron. Macrolepidoptera werden gevangen in doodbuizen met ethylacetaat, en microlepidoptera werden in kleine buisjes (van 10 ml en 25 ml) verzameld. Er waren voldoende buisjes om circa 250 microlepidoptera te verzamelen. Wanneer dat punt bereikt was, was de verzamelactiviteit voor die avond voorbij. Ook werd er gestopt wanneer we 4 uur actief geweest waren. De nacht viel omstreeks 18.00 -18.15 uur. Dus omstreeks 22.00-22.30 uur werd de vanginstallatie afgebroken en in de auto gelegd, waarop we terug reden naar ons huis. Dit was soms een rit van bijna 2 uur. De micro's werden in de koeling gelegd tot de volgende morgen. Om 6.00 uur werd opgeroepen tot het gebed vanaf de aangrenzende moskee, en

dat was dan het moment om op te staan. Hierop werd in een ruimte die het laboratorium werd genoemd de vangst verwerkt, en werden de micro's gedood en opgezet. De macro's gingen in zakjes. Afhankelijk van de aantallen micro's kon dit werk tot in de middag duren. Dan een korte siësta, en weer op weg naar de volgende locatie.

Omdat ik niet de enige gastwerker was, had ik het genoeg om begin april twee collega's van het vliegveld te kunnen halen: Jareslow Buszko en Michael Fibiger. Buszko zou gedurende twee weken zoeken naar bladmineerders, en Fibiger wilde kijken naar Noctuidae. In die weken hebben we gedrieën ons onderzoek gedaan. Een van de plekken waar we toen terecht kwamen was een doodlopend dal bij de plaats Maidaq. In het lage deel van het dal liep een karrenpad en een wadi, die droog moest blijven om uit het dal te kunnen komen. Aan het eind van de middag, voor het donker zou gaan worden hebben we onze vanglakens opgesteld, en alles klaar gemaakt voor de avondvangst. Toen het bijna donker was kwamen er twee auto's met mannen naar ons toe gereden. Zij stopten bij mijn vanglak, dat direct naast de weg was opgesteld. Na hun vriendelijke: *as salamu alaykumu* en mijn tegenbegroeting: *wa alaykumu salam*, werd er gevraagd of er Engels gesproken kon worden, want ik had mijn chauffeur, die normaal voor mij ook als tolk diende, niet meegenomen. Dat ging en met grote schuchterheid werd er gevraagd of ze kaartjes moesten kopen. Deze vraag had ik niet verwacht, en begreep ik eerst niet. Snel werd duidelijk wat de bedoeling was. Er werd gewezen op het vanglak, dat ze met een verrekijker uit het dorp gezien hadden, en vroegen toen wanneer de film zou beginnen.

Na uitleg over onze activiteiten, het was ondertussen donker geworden, kwamen ook de eerste vlinders aangevlogen, werd vrolijk afscheid genomen.

Voetnoot 1: Voor degenen die in de tropen of ontwikkelingslanden hebben gewerkt is dit een herkenbaar beeld. In deze landen is het op het platteland onmogelijk een groot gebouw neer te zetten dat als bioscoop dienst doet. Wanneer er in een plattelandsdorp een reizende "bioscoop" komt, wordt een laken gespannen, een kleine generator gestart en de film wordt in de buitenlucht geprojecteerd. Onze bezoekers waren een arme boer uit de Emiraten en enkele van zijn Sri Lankaanse knechten. Deze laatste kenden het fenomeen uit hun eigen land.

Voetnoot 2: het Emiratenproject heeft ongeveer 65 nieuwe vlindersoorten voor de wetenschap opgeleverd.

Vlinders in een ander perspectief – vervolg

Paul Kreijger

De foto's op deze en de volgende pagina zijn gemaakt door middel van focus stacking. Het onderwerp is *Orgyia recens* (Hübner), Hoekstiplinder. Zie voor meer informatie:

Kreijger P. 2021. Vlinders in een ander perspectief. Franje 24 (47b): 96-98.

NAJAARSBIJEENKOMST SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 9 oktober 2021 (onder voorbehoud)

Om 11.00 uur in het Centrum voor Natuur- en Milieu- Educatie “Landgoed Schothorst”
het Groene Huis te Amersfoort, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort;
tel: (033) 469 52 00; e-mail: cnme@amersfoort.nl

AGENDA

10.30 uur	Zaal open
11.00 uur	Opening & bestuursmededelingen
12.30 uur	Lunchpauze
13.30 uur	Faunistische mededelingen (met korte pauze rond 14.30 uur)
16.00 uur	Sluiting

Routebeschrijving, zie <https://www.hetgroenehuisamersfoort.nl/contact>
Voor openbaar vervoer check <https://9292.nl>

NAJAARSBIJENKOMST SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
zaterdag 6 november 2021

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15,
4145 NN Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

N.B. In verband met de coronamaatregelen wordt u verzocht zich van te voren aan te melden bij de secretaris Maja de Keijzer via boos@xs4all.nl. Voor last minute aanmelding kunt u terecht bij de voorzitter Klaas Kaag, tel. (06-56650423).

AGENDA

10.30 uur	Zaal open
11.00 uur	Opening & bestuursmededelingen
12.30 uur	Lunchpauze
13.30 uur	Faunistische mededelingen
16.00 uur	Sluiting

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Na 200 meter op rotonde rechts naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop. Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechtsaf: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/Leerdam. Hierna zie boven.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Vanaf NS station Utrecht en vanaf NS station Leerdam rijdt U-OV buslijn 85 op zaterdagen twee keer per uur. De uitstaphalte is op de kruising naar Hei- en Boeicop (halte Kortgerecht Blauwbijl). Vanaf hier een kleine 20 minuten lopen naar de Schaapskooi. Check <https://9292.nl> voor actuele informatie over de vertrektijden.

Richtlijnen voor auteurs van Franje

Iedereen die een voordracht gehouden heeft tijdens de bijeenkomsten van de werkgroep Snellen en de sectie Ter Haar wordt verzocht binnen 4 weken na de bijeenkomst een samenvatting van de voordracht op te sturen naar de secretaris van Snellen of Ter Haar (zie colofon voor mailadressen). Bijdragen bij voorkeur digitaal aanleveren; foto's apart meesturen in originele (ongecomprimeerde) vorm. Zie voor de gewenste opmaak, interpunctie, wijze van refereren en opmaak van literatuurlijst het voorbeeld hieronder.

Johannes Prikkebeen – *Laspeyria flexula*: terug van bijna weg geweest

Laspeyria flexula (Denis & Schiffermüller), Bruine sikkelluil, is een vlindertje uit de familie Erebidae (spinneruilen). De rups leeft van korstmossen en is schitterend gecamoufleerd (Voogd, 2019). Het grootste deel van de vorige eeuw was het een ruim verbreide soort in Nederland. Lempke (1960) schreef dat *flexula* op diverse plaatsen op de zandgronden als gewoon gemeld werd. In het boek Nachtvlinders belicht (2013) werd echter de noodklok geluid. De talrijkheid van deze soort vertoonde vanaf 1992 uitsluitend een negatieve trend (website Vlinderstichting). De achteruitgang was zo sterk dat *flexula* als “bedreigd” gecategoriseerd moest worden. Vanaf 2013 wordt er een plotselinge en sterke kentering waargenomen. De Bruine sikkelluil breidt zich vanuit het zuiden in hoog tempo uit en is nu ook in het noorden weer een vrij gewone soort. Zo zag Ico Hoogendoorn op 12.ix.2019 zes exemplaren op licht in het Bargerveen (DR) (waarneming.nl).

Literatuur

Ellis, WN, Groenendijk D, Groenendijk MM, Huigens, ME, Jansen, MGM, van der Meulen, J, van Nieukerken, EJ & de Vos, R. 2013. Nachtvlinders belicht: dynamisch, belangrijk, bedreigd. De Vlinderstichting, Wageningen & Werkgroep Vlinderfaunistiek, Leiden.

Lempke BJ 1960. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (dertiende supplement). Tijdschrift voor Entomologie 109: 221-301.

Voogd, J. 2019. Het Nachtvlinderboek. KNNV Uitgeverij, Zeist.
waarneming.nl, geraadpleegd op 1 december 2019.

www.vlinderstichting.nl/vlinders/overzicht-vlinders/details-vlinder/bruine-sikkelluil, geraadpleegd op 1 december 2019.

Achterblad: *Catocala fraxini* (Linnaeus), Blauw weeskind, provincie Groningen, 15.viii.2020.
Foto: Gerrit Tuinstra

